

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania L. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chrzanowie
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 31 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 512/18,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) nie obciąża L. K. kosztami zastępstwa procesowego strony
przeciwnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 listopada 2016 r., Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił odwołania L. K. od dwóch decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Chrzanowie z 23 kwietnia 2015 r., którymi organ rentowy stwierdził, że odwołujący jest dłużnikiem Zakładu z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz P.: 1) za okres od lutego 2005 r. do sierpnia 2014 r., a zadłużenie wraz z odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi 147.287,07 zł; 2) za okres od września 2014 r. do stycznia 2015 r., a

zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi 4.986,73 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 30 maja 2014 r. pozwany ZUS stwierdził, iż odwołujący się podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresach: od 1 lutego 1999 r. do 31 grudnia 1999 r., od 1 lutego 2001 r. do 28 lutego 2001 r. i od 1 stycznia 2004 r. Decyzja ta nie została zaskarżona. Odwołujący się jako prowadzący działalność gospodarczą w zakresie robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w J. (powiat o.) widniał w Ewidencji Działalności Gospodarczej do czasu zawieszenia prowadzenia tej działalności, tj. w okresie od 1 sierpnia 1988 r. do 6 lutego 2015 r.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał odwołania za niezasadne. Powołując się na treść art. 13 pkt 4 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd Okręgowy wskazał, że odwołujący zawiesił działalność gospodarczą 6 lutego 2015 r., a jednocześnie nie wykazał, iż do czasu zawieszenia działalności faktycznie jej nie wykonywał. Odwołujący nie wywiązał się z obowiązku określonego w art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. obowiązku obliczania, potrącania z dochodów, rozliczania oraz opłacania należnych składek za każdy miesiąc kalendarzowy. Wobec tego organ rentowy, działając na podstawie art. 83 ust. 1 ww. ustawy, prawidłowo określił wysokość zadłużenia odwołującego z tytułu nieopłaconych składek.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że zaskarżone decyzje są konsekwencją nie zaskarżonej przez odwołującego się decyzji z 30 maja 2014 r. stwierdzającej podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Mając te okoliczności na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania.

Na skutek apelacji odwołującego się Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 31 marca 2022 r., oddalił jego apelację.

Sąd drugiej instancji podniósł, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie, w granicach jej treści i zakresu

odwołania (por. min. postanowienie Sądu najwyższego z dnia 27 lutego 2020 r., III UK 108/19, LEX nr 3221381 i orzeczenia tam powołane). Obydwie zaskarżone decyzje były decyzjami stwierdzającymi, iż odwołujący jest dłużnikiem Zakładu z tytułu nieopłaconych składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz P. oraz określały wysokość zaległych składek wraz z odsetkami za zwłokę należnymi na datę wydania tych decyzji. Zatem przedmiot sporu zakresłony tymi decyzjami dotyczył kwestii prawidłowości określenia przez organ rentowy istnienia i wysokości zadłużenia. Bez wątpienia obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne, na Fundusz P. i na ubezpieczenie zdrowotne uzależniony jest od podlegania przez daną osobę ubezpieczeniom społecznym i odpowiednio ubezpieczeniu zdrowotnemu. Zgodnie przy tym z art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 grudnia 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 266), osoby prowadzące pozarolniczą działalność podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności. Osoby te są płatnikami składek na własne ubezpieczenia, zobowiązanymi do składania odpowiednich dokumentów rozliczeniowych oraz do samodzielnego obliczania, potrącania, rozliczania i opłacania składek za każdy miesiąc kalendarzowy (art. 16 ust. 4 i art. 46 ww. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

W rozpoznawanej sprawie odwołujący się w odwołaniach od decyzji z 23 kwietnia 2015 r. i w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji podnosił, że nie ciąży na nim żadne zadłużenie względem organu rentowego, gdyż w okresie objętym tymi decyzjami nie prowadził działalności gospodarczej. Do tej też kwestii sprowadzają się również zarzuty apelacji. Wobec takiego stanowiska skarżącego, podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia, co słusznie podniósł Sąd pierwszej instancji, ma wydana przez organ rentowy decyzja z 30 maja 2014 r. stwierdzająca podleganie przez odwołującego się jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu: od 1 lutego 1999 r. do 31 grudnia 1999 r., od 1 lutego 2001 r. do 28 lutego 2001 r. oraz od 1 stycznia 2004 r. nadal. Decyzja z 30 maja 2014 r. nie

została przez niego zaskarżona. Stąd po upływie terminu miesięcznego do wniesienia od niej odwołania stała się prawomocna. Nie zasługuje przy tym na uwzględnienie twierdzenie skarżącego, że nie wiedział o wydaniu tejże decyzji. Przeczy temu w sposób oczywisty znajdujące się w aktach administracyjnych ZUS potwierdzenie odbioru, z którego wynika, że odpis przedmiotowej decyzji został jemu doręczony 11 czerwca 2014 r., co potwierdził własnoręcznym podpisem. Podtrzymywanie tego twierdzenia jest tym bardziej bezpodstawne obecnie, skoro w treści pisemnej apelacji skarżący podnosił, że decyzja z 30 maja 2014 r. w kwestii objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej ma znaczenie jedynie deklaratoryjne i nie rozstrzyga o obiektywnie istniejącym stanie prawnym.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że decyzja stwierdzająca obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym ma charakter deklaratoryjny, to jednak nie można podzielić stanowiska, że prawomocna decyzja w tym przedmiocie pozostaje bez wpływu na postępowanie w kwestii obowiązku zapłaty składek. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie rozważano kwestię znaczenia prawomocnych (ostatecznych) decyzji organu rentowego dotyczących stwierdzenia podlegania ubezpieczeniom społecznym dla późniejszego określenia m.in. podstawy wymiaru i obowiązku zapłaty składek na takie ubezpieczenia. Jeżeli przez organ administracyjny w tym ZUS została wydana decyzja dotycząca praw lub obowiązków danej osoby, to w razie jej niezaskarżenia sąd musi mieć na względzie przy rozstrzyganiu innych spraw dotyczących tej osoby wynikający z niej stan prawny. Kwestia związania sądu ubezpieczeń społecznych ostateczną decyzją, od której strona nie wniosła odwołania w trybie art. 477⁹ k.p.c. ani nie podważyła jej skuteczności w inny prawem przewidziany sposób jest ściśle związana z zasadą domniemania prawidłowości organów administracyjnych, zgodnie z którą wywołują one skutki prawne i wiążą inne organy państwowe, w tym sądy. Zaniedbanie zaskarżenia decyzji ZUS mające znaczenie niejako prejudycjalne uniemożliwia następnie kwestionowanie wynikających z niej skutków prawnych w innym postępowaniu. Wobec tego, że odwołujący się nie zaskarżył decyzji z 30 maja 2014 r., o podleganiu przez niego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od dnia 1 stycznia 2004 r., sądy były

zobligowane do przyjęcia, że od tej daty odwołujący podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba wykonująca pozarolniczą działalność gospodarczą, czego naturalną konsekwencją było powstanie obowiązku opłacenia składek. Z uwagi na związanie prawomocną decyzją z dnia 30 kwietnia 2014 r., nie było dopuszczalne badanie i rozważanie w obecnym postępowaniu kwestii podlegania ubezpieczeniom społecznym, do której nawiązywał skarżący, czyniąc z niej w istocie jedyną podstawę swojego odwołania, jak też apelacji.

Sąd Apelacyjny podniósł, że decyzja z 30 maja 2014 r., która wobec niewniesienia od niej odwołania stała się prawomocna, a będąca zarazem decyzją wydaną przez właściwy organ w granicach jego uprawnień, wiąże strony i sąd, który w tym względzie nie może czynić odmiennych ustaleń sprzecznych z treścią tejże decyzji. Prawomocna (ostateczna) decyzja jest wiążąca w postępowaniach odwoławczych od innych decyzji organu rentowego, w których nie jest możliwe badanie tych kwestii, które zostały objęte decyzją z dnia 30 maja 2014 r.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł odwołujący się. Zaskarżając wyrok w całości skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania, w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), tj. art. 233 § 1 k.p.c., w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., oraz art. 382 k.p.c., oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 16 ust. 4 i art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie zagadnienia prawnego tj. czy decyzja deklaratoryjna organu rentowego ma wpływ na istnienie i wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz P., gdy kwestia podlegania danej osoby ubezpieczeniu społecznemu i ubezpieczeniu zdrowotnemu z określonego tytułu nie została uprzednio rozstrzygnięta prawomocnym wyrokiem sądowym wydanym w innej sprawie. Dalej skarżący wskazał, że skarga kasacyjną jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania. Ewentualnie skarżący wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej. Zaś w każdym z przypadków zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Wniesiona skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje zagadnienie prawne oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że z istotnym zagadnieniem prawnym mamy do czynienia po pierwsze wtedy, gdy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze

rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie. Po drugie, musi to być zagadnienie dotyczące wykładni przepisów prawa, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, lecz także innych podobnych spraw. Po trzecie, skarżący powinien sformułować problem prawny, określić przepisy prawa, które go konstruują, oraz przedstawić argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Po czwarte, skarżący powinien przeprowadzić stosowny wywód prawny, zbieżny z uzasadnieniem pytania prawnego, o którym mowa w art. 390 k.p.c., tak by uchwycić istotę i wagę formułowanego problemu. Dopiero łączne spełnienie tych warunków otwiera drogę do stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim należy zauważyć, że skarżący łączy występowanie zagadnienia prawnego z oczywistą zasadnością swojej skargi kasacyjnej. Tymczasem z istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w

tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Natomiast samo zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie spełnia wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Skarżący w zasadzie ograniczył się do sformułowania pytania, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wywodu prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Argumentacja skarżącego ogranicza się jedynie do twierdzenia, że zagadnienie prawne nie zostało dotychczas wyjaśnione orzecznictwem Sądu Najwyższego.

Dodatkowo należy podnieść, że zgodnie z zasadą domniemania prawidłowości aktów administracyjnych oraz zasadą uwzględniania przez sądy powszechne skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych, sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją, od której strona nie wniosła odwołania ani nie podważyła jej skuteczności w inny sposób przewidziany prawem (postanowienie Sądu Najwyższego z 15 września 2011 r., II UZP 8/11, LEX nr 1106741; wyroki Sądu Najwyższego: z 29 stycznia 2008 r., I UK 173/07, LEX nr 448797 i z 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, LEX nr 528613).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że sąd w postępowaniu cywilnym obowiązany jest uwzględniać stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji administracyjnej, chyba że decyzja została wydana przez organ niepowołany lub w zakresie przedmiotu orzeczenia bez jakiegokolwiek podstawy w obowiązującym prawie materialnym, względnie z oczywistym naruszeniem reguł postępowania administracyjnego. W tych przypadkach sąd nie jest związany decyzją administracyjną, ponieważ jest ona bezwzględnie nieważna (nieistniejąca prawnie) i - mimo jej formalnego nieuchylenia - nie wywołuje skutków prawnych.

Decyzja stwierdzająca, że osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu wyraża stan prawny, a sąd jest związany decyzją administracyjną pochodzącą od właściwego organu, wydaną w przewidzianym trybie i na podstawie obowiązującego prawa, można przyjąć, że sąd w postępowaniu o zaległość

składkową nie był uprawniony do kontroli ostatecznej decyzji stanowiącej podstawę do uznania, iż odwołujący się podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2024 r., II USK 59/23, LEX nr 3655341).

Podkreślenia wymaga jeszcze, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07). Taka sytuacja w rozpoznawanej sprawie nie miała miejsca. Zaś skarżący z żaden sposób, nie uzasadnił twierdzeń o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia. O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

[SOP]

[ms]